

OULAISTEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA 2018

Sisällys

1. VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN LAADINTA, ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN	1
1.1 PAIKALLISET ERITYISPIIRTEET JA VARHAISKASVATUKSEN JÄRJESTÄMISEN TAVAT	1
1.2 LAPSEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA	1
2. VARHAISKASVATUKSEN JÄRJESTÄMINEN, TAVOITTEET JA TOIMINTAMUODOT	2
2.1 VARHAISKASVATUS OSANA LAPSEN KASVUN JA OPPIMISEN POLKUA.....	2
2.2 ARVOPERUSTA	2
2.3 OPPIMISKÄSITYS.....	5
2.4 PEDAGOGISESTI PAINOTTUNUT KASVATUKSEN, OPETUKSEN JA HOIDON KOKONAISUUS	6
2.5 LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN.....	7
3. VARHAISKASVATUKSEN TOIMINTAKULTTUURI.....	10
3.1 VARHAISKASVATUKSEN OPPIMISYMPÄRISTÖT	10
3.2 YHTEISTYÖ VARHAISKASVATUKSESSA	11
4. PEDAGOGISEN TOIMINNAN VIITEKEHYS	12
4.1 PEDAGOGINEN DOKUMENTOINTI	13
4.2 MONIPUOLISET TYÖTAVAT	13
4.3 LEIKKI KEHITYKSEN, OPPIMISEN JA HYVINVOINNIN LÄHTEENÄ	13
4.4 OPPIMISEN ALUEET.....	15
4.5 KIELTEN RIKAS MAAILMA.....	15
4.6 ILMAISUN MONET MUODOT	17
4.7 MINÄ JA MEIDÄN YHTEISÖMME.....	19
4.8 TUTKIN JA TOIMIN YMPÄRISTÖSSÄNI.....	20
4.9 KASVAN, LIIKUN JA KEHITYN.....	22
5. TUEN JÄRJESTÄMISTÄ OHJAAVAT PERIAATTEET	24
5.1 LAPSEN KEHITYKSEN JA OPPIMISEN TUKI	24
5.2 YHDESSÄ LAPSEN TUKENA	24
5.3 LASTA AJATELLEN	25
5.4 LAPSEN OMA SUUNNITELMA.....	26
5.5 YHTEISTYÖ LAPSEN, HUOLTAJAN JA MUIDEN ASiantuntijoiden kanssa tuen aikana	26
6. TOIMINNAN ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN VARHAISKASVATUKSESSA.....	27
LÄHTEET:	28

1. VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN LAADINTA, ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN

Oulaisten varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu yhteistyössä huoltajien, lasten ja henkilöstön kanssa. Lasten haastattelujen, vanhempien kyselyjen sekä henkilöstöiltojen kautta jokaisella on ollut mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa sen sisältöön. Taustalla on ollut myös työryhmä, johon kuului varhaiskasvatuksessa olevien lasten vanhempia sekä varhaiskasvatuksen esimiehiä. Varhaiskasvatussuunnitelma määrittelee, ohjaa ja tukee Oulaisten varhaiskasvatuksen järjestämistä. Varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioidaan ja kehitetään vuosittain vaihtuvalla kokoonpanolla.

Suunnitelmassa on otettu huomioon paikalliset erityispiirteet, mahdolliset pedagogiset painotukset, lasten tarpeet sekä varhaiskasvatusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset. Oulaisten paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma koskee kaikkia Oulaisten varhaiskasvatuksen toimintamuotoja.

1.1 Paikalliset erityispiirteet ja varhaiskasvatuksen järjestämisen tavat

Varhaiskasvatuskyselyiden avulla on oulaistelaisilta vanhemmilta kyselty Oulaisten hyviä erityispiirteitä. Esiin nousseet hyvät erityispiirteet sisällytetään varhaiskasvatussuunnitelmaan ja sitä kautta varhaiskasvatuksen arkeen. Varhaiskasvatussuunnitelmaan otetaan huomioon myös kehittämisen tavoitteet, jotka ovat tulleet ilmi huoltajille lähetetyissä kyselyissä, työryhmässä ja henkilöstöilloissa.

Oulaisten muut lapsia koskevat paikalliset suunnitelmat on otettu huomioon varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa lasten kasvun ja oppimisen polun jatkuvuuden ja eheyden turvaamiseksi. Varhaiskasvatussuunnitelma on kaikille eri toimijoille yhdenmukainen ja toteutettavissa oleva.

1.2 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma täytetään yhdessä perheen kanssa ikävuosittain toimintakauden alussa. Vanhemmat esitäyttävät omat sivunsa keskustelun pohjaksi ja henkilökunta pohtii lapsen vahvuuksia ja kehittämisen tarpeita, jotka kirjataan ylös. Yhdessä perheen kanssa mietitään lapsen varhaiskasvatukselle tavoitteet lapsen tarpeiden mukaan ja kuinka tavoitteet saavutetaan. Keväisin perheen kanssa käydään arviointikeskustelu, jonka avulla perhe voi vaikuttaa varhaiskasvatuksen sisältöön. Arviointiin ja kehittämiseen lapset ja huoltajat voivat osallistua myös keväisin, jolloin he vastaavat palautekyselyyn.

Oulaisten varhaiskasvatuksessa käytetään varhaiskasvatussuunnitelman lisäksi Lapset puheeksi –menetelmää, joka tehdään 1½, kolme- ja viisivuotiaiden lasten vanhempien kanssa. Lapset puheeksi –menetelmää käytetään myös muun ikäisten lasten vanhempien sitä pyytäessä. Jos Lapset puheeksi keskustelussa nousee esille haavoittuvuutta, niin perhe ohjataan palveluohjauksen piiriin.

2. VARHAISKASVATUKSEN JÄRJESTÄMINEN, TAVOITTEET JA TOIMINTAMUODOT

Oulaisten kaupunki on velvollinen järjestämään varhaiskasvatusta niin laajasti ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa on tarvetta. Oulaisissa varhaiskasvatusta toteutetaan päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Huoltajalla on oikeus päättää lapsen osallistumisesta varhaiskasvatukseen. Esiopetuksessa olevalla on mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen lain oikeuttamalla tavalla.

Yhteistyötä perhepäivähoidon ja päiväkotien välillä on Metsolan liikuntasalin käyttömahdollisuus perhepäivähoitajille. Muita yhteistyötapoja ovat esimerkiksi yhteiset ulkoilutapahtumat, teatterit ja musiikkitapahtumat.

2.1 Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua

Varhaiskasvatuksen järjestäjä mahdollistaa sujuvat siirtymät kotoa varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuksen aikana sekä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen. Siirtymävaiheissa tehdään huoltajan kanssa yhteistyötä lapsen edun mukaisesti. Ennen siirtymävaihetta lapsille annetaan mahdollisuus tutustua uuteen ympäristöön.

Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksen aikana koottuja dokumentteja, joissa on kuvattu lapsen kehitystä ja oppimista sekä lapselle laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa. Tiedon siirrossa noudetaan voimassa olevia säädöksiä.

Siirtopalaveri käydään yhdessä lapsen lastentarhaopettajan ja tulevan opettajan kanssa. Lapsi käy tutustumassa etukäteen tulevaan ryhmäänsä. Mikäli lapsi siirtyy varhaiskasvatuksesta koulun esiopetukseen, niin huoltajat huolehtivat tutustumiskäynnin omatoimisesti.

Oulaisten varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioi ja kehittää vuosittain vaihtuva työryhmä.

2.2 Arvoperusta

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus ja lapsen syrjintäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen, varhaiskasvatustlain ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti.

Oulaisten varhaiskasvatuksessa lasta tuetaan, rohkaistaan sekä kannustetaan ja lasten turvallisuudesta huolehditaan.

Lapsuuden itseisarvo

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on suojella ja edistää lasten oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Varhaiskasvatus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvosta. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä yhteisönsä jäsenenä. Yhteistyö huoltajien kanssa tulee olla avointa ja luottamuksellista, missä yhteiset tavoitteet tehdään lapsen hyväksi.

Lasta kuunnellaan ja hänen ajatuksiaan arvostetaan.

Ihmisenä kasvaminen

Varhaiskasvatus perustuu elämän, kestävän elämäntavan ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Henkilöstö tukee lasten kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan sivistystä, mikä ilmenee tavassa suhtautua itseän, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia oikein. Henkilöstö ohjaa lapsia toimimaan arvopeustan mukaisesti sekä keskustelemaan arvoista ja ihanteista. Varhaiskasvatuksessa kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa keneltäkään.

Lapsi saa näyttää tunteensa sekä häntä autetaan ymmärtämään oikea ja väärä.

Lapsen oikeudet

Lapsella on oikeus ilmaista itseään, mielipiteitään ja ajatuksiaan sekä tulla ymmärretyksi niillä ilmaisun keinoilla, joita hänellä on. Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen, huolenpitoon ja kannustavaan palautteeseen. Lapsella on oikeus leikkiä, oppia leikkien ja iloita oppimastaan sekä rakentaa käsitystä itsestään, identiteetistään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti. Lap-

sella on oikeus yhteisöllisyyteen ja ryhmään kuulumiseen. Lapsella on oikeus saada tietoa monipuolisesti, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita.

Lapsi huomioidaan yksilöllisestään ja lasta tuetaan hänen kasvussaan ja kehityksessään.

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus

Varhaiskasvatus edistää suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja moninaisuutta. Lapsilla tulee olla mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja esimerkiksi sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muista henkilöön liittyvistä syistä riippumatta. Henkilöstön tulee luoda moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri. Varhaiskasvatus rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle, joka muotoutuu edelleen lasten, heidän huoltajiensa sekä henkilöstön vuorovaikutuksessa.

Jokainen on arvokas.
Lasten erilaisuus on rikkaus.

Perheiden monimuotoisuus

Ammatillinen, avoin ja kunnioittava suhtautuminen monimuotoisiin perheisiin ja perheiden erilaisiin kieliin, kulttuureihin, katsomuksiin ja uskontoihin, perinteisiin sekä kasvatuskäytäntöihin luo edellytyksiä hyvälle kasvatusyhteistyölle. Lasten perheidentiteettiä ja perhesuhteita tuetaan siten, että jokainen lapsi voi kokea oman perheensä arvokkaaksi.

Kunnioitamme toisiamme ja vaalimme tasa-arvoa.

Terveellinen ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on ohjata lapsia terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia kehittää tunnetaitojaan ja esteettistä ajatteluaan. Varhaiskasvatuksessa tunnistetaan ja noudatetaan kestävä elämäntavan periaatteita niin, että sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus huomioidaan. Varhaiskasvatus luo perustaa lasten myöhemmille elintavoille.

Aikuiset toimivat esimerkkeinä lapsille kestävä kehityksen periaatteiden mukaan.

2.3 Oppimiskäsitys

Oppiminen on kokonaisvaltaista, sillä lasten synnynnäinen uteliaisuus ja halu oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita, tapahtuu kaikkialla. Oppimisessa yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu. Lapset oppivat leikkien, liikkuen, tutkien, tehden, itseään ilmaisten sekä havainnoiden ympäristöä. Varhaiskasvatus tukee lasten oppimista tarjoten heille myönteisiä oppimiskokemuksia ja samalla varmistaa, että lapsi voi hyvin ja tuntee olonsa turvallisesti.

Varhaiskasvatuksessa oppimisen lähtökohtana ovat lasten aiemmat kokemukset, heidän mielenkiinnon kohteensa ja osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla asioilla on yhteys lasten kehittyviin valmiuksiin sekä muuhun kokemusmaailmaan ja kulttuuritaustaan. Lapset oppivat parhaiten voidessaan hyvin ja kokiessaan olonsa turvallisesti. Myönteiset tunnekokemukset ja vuorovaikutussuhteet edistävät oppimista. Vertaisryhmä ja kokemus yhteisöön kuulumisesta ovat lapsen oppimisen ja osallisuuden kannalta keskeisiä. Lasten tulee saada oppimiseensa henkilöstön ohjausta ja tukea. Lapsia kiinnostava, tavoitteellinen ja sopivasti haastava toiminta innostaa oppimaan lisää. Jokaisen lapsen tulee saada onnistumisen kokemuksia ja iloa omasta toiminnastaan sekä itsestään oppijana.

Varhaiskasvatusikäisten lasten oppimiselle leikki on merkityksellistä. Leikin kautta lapset oppivat monia taitoja ja omaksuvat tietoa. Varhaiskasvatuksessa ymmärretään leikin itseisarvo lapselle sekä sen pedagoginen merkitys oppimisessa ja lasten kokonaisvaltaisessa kehityksessä ja hyvinvoinnissa.

2.4 Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus

Pedagogisesti painottunut varhaiskasvatus näkyy varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa, oppimisympäristöissä sekä kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudessa. Pedagogiikan painottuminen varhaiskasvatuksen kokonaisuudessa edellyttää pedagogista asiantuntemusta sekä sitä, että henkilöstöllä on yhteinen ymmärrys siitä, miten lasten oppimista ja hyvinvointia voidaan parhaalla tavalla edistää.

Varhaiskasvatus toteutuu henkilöstön, lasten ja ympäristön vuorovaikutuksessa, jossa kasvatus, opetus ja hoito muodostavat eheän kokonaisuuden. Näitä kolmea ulottuvuutta voidaan tarkastella käsitteellisesti erillisinä, mutta käytännön toiminnassa ne nivoutuvat yhteen. Tämä mahdollistaa kokonaisvaltaisen lähestymistavan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseksi. Kasvatus, opetus ja hoito painottuvat eri tavoin eri-ikäisten lasten toiminnassa sekä varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa.

Lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi varhaiskasvatuksessa toteutetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa. Ammattitaitoinen henkilöstö ymmärtää miten lasten kasvua, kehitystä, oppimista ja hyvinvointia voidaan parhaiten edistää. Kokonaisvaltainen lähestymistapa lasten kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen edistää henkilöstön, lasten ja ympäristön välistä vuorovaikutusta. Vuorovaikutus tapahtuu turvallisessa ilmapiirissä, joka luodaan yhteisesti sovitulla säännöillä ja toimintatavoilla. Turvallisessa ilmapiirissä lasten on helppo näyttää erilaisia tunteita, joi-

den näyttäminen on myös sallittua. Henkilökunta auttaa myös lapsia tunteiden ilmaisussa ja it-sesäätelyssä.

Kasvatuksessa lapsille annetaan mahdollisuus muodostaa omia mielipiteitään ja oppivat kriittisiä ajattelu- ja toimintatapoja eettisesti hyvällä tavalla. Lasten yksilöllinen identiteetti muotoutuu, kun lapset oppivat havaitsemaan oman toimintansa vaikutukset toisiin ihmisiin ja ympäristöönsä.

Opetuksessa edistetään lasten oppimista, joka auttaa luomaan merkityksiä toisista ihmisistä sekä ympäröivästä maailmasta. Se tukee myös lasten innostusta ja luontaista uteliaisuutta ja tutkimisen halua. Lasten yksilöllisesti kehittyvät taidot, mielenkiinnon kohteet ja vahvuudet otetaan huomioon opetuksessa.

Hoito kattaa fyysisten perustarpeiden huolehtimisen sekä tunnepohjaisen välittämisen. Myönteinen kosketus ja läheisyys muodostavan turvallisen ilmapiirin, jossa lapsi tuntee itsensä arvostetuksi ja ymmärretyksi.

2.5 Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alainen osaaminen muodostuu tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuudesta. Osaaminen on myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia tilanteissa niiden edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää yksilönä ja yhteisön jäsenenä kasvamista ja kehitys jatkuu läpi elämän. Varhaiskasvatuksen laadukas ja suunniteltu pedagoginen toiminta vahvistaa laaja-alaista osaamista.

Lapset oppivat ihmettelemällä, oivaltamalla ja tutkimalla eri asioita.

Ajattelu ja oppiminen

Vuorovaikutus muiden ihmisten ja ympäristön kanssa sekä monipuoliset ja merkitykselliset kokemukset kehittävät lasten ajattelua ja oppimista. Ihmettelylle, oivaltamiselle sekä oppimisen ilolle annetaan tilaa ja lapsia kannustetaan sinnikkyteen ja ohjataan uskomaan omiin kykyihin.

”Minusta on mukava leikkiä toisten kanssa.”
Poika 4-vuotta.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Oman ja muiden kulttuurin ja katsomuksellisen taustan ymmärtäminen ja kunnioittaminen edellyttää toimivaa vuorovaikutusta muita kulttuureja kohtaan. Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin, kieliin sekä kulttuureihin. Henkilöstö toimii mallina lapsille erilaisten ihmisten sekä kielellisen, kulttuurisen ja katsomuksellisen moninaisuuden myönteisessä kohtaamisessa. Lapsia ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Esimerkiksi leikit, ruokailuhetket ja juhlat tarjoavat tilaisuuksia jakaa kokemuksia erilaisista perinteistä ja tavoista. Lapsia tuetaan myönteisen suhteen luomisessa moninaiseen ympäristöön.

”Haluan tutustua muualla asuviin ihmisiin ja puhua samaa kieltä”.
Tyttö 6-vuotta.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Varhaiskasvatus vahvistaa lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja, ohjaa lapsia tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja sekä tukee heidän myönteistä tulevaisuuden suhtautumista.

Lasten itsenäisyyden asteittaista lisääntymistä tuetaan. Lapsia autetaan, ja heitä kannustetaan pyytämään apua sitä tarvitessaan. Lasten kanssa harjoitellaan erilaisia taitoja kuten pukeutumista, ruokailua sekä henkilökohtaisesta hygieniasta ja omista tavaroista huolehtimista. Lapsia ohjataan toimimaan vastuullisesti ja turvallisesti varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä sekä lähiluonnossa ja liikenteessä. Lasten kanssa käsitellään heidän hyvinvointiaan edistäviä asioita kuten levon, ravinnon, liikunnan ja mielen hyvinvoinnin merkitystä. Lapsia autetaan tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä. Lasten tunnetaidot vahvistuvat, kun heidän kanssaan opetellaan havaitsemaan, tiedostamaan ja nimeämään tunteita. Lapsia ohjataan myös kunnioittamaan ja suojelemaan omaa ja toisten kehoa.

”Osaan pukea ja syödä itsenäisesti.
Osaan myös pestä itse käteni ja pitää huolta omista tavaroistani.”
Tyttö 6-vuotta.

Monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Varhaiskasvatuksessa järjestetään mahdollisuuksien mukaan monilukutaitoa sekä tutustumista eri viestintäteknologioihin. Henkilöstö toimii mallina lapsille ja on rikastamassa varhaiskasvatusympäristöä.

Monilukutaito liittyy kiinteästi ajattelun ja oppimisen taitoihin. Lasten kanssa nimetään asioita ja esineitä sekä opetellaan erilaisia käsitteitä. Lapsia innostetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan viestejä erilaisissa, myös digitaalisissa, ympäristöissä. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja. Lasten kanssa tutkitaan ja havainnoidaan tieto- ja viestintäteknologian roolia arkielämässä sekä tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, sovelluksiin ja peleihin. Digitaalista dokumentointia hyödynnetään leikeissä, tutkimisessa, liikkumisessa sekä taiteellisessa kokemisessa ja tuottamisessa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa sisältöjä itse ja yhdessä muiden lasten kanssa käyttäen apuna tieto- ja viestintäteknologiaa edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja sekä lukutaitoa. Henkilöstö ohjaa lapsia tieto- ja viestintäteknologian monipuoliseen ja turvalliseen käyttöön.

Valokuvia on mukava ottaa kännykällä.
Poika 6-vuotta.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Lasten oikeus on tulla kuulluksi ja saada osallistua oman elämään vaikuttaviin asioihin. Varhaiskasvatus tukee lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä kannustaa oma-aloitteisuuteen. Lapset saavat suunnitella, toteuttaa ja arvioida toimintaa yhdessä henkilöstön kanssa samalla oppien vuorovaikutustaitoja sekä yhteisiä sääntöjä.

Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja aloitteisiin vastaaminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapset suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat toimintaa yhdessä henkilöstön kanssa. Samalla lapset oppivat vuorovaikutustaitoja sekä yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Henkilöstö huolehtii siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa. Osallistumisen ja vaikuttamisen kautta lasten käsitys itsestään kehittyy, itseluottamus kasvaa ja yhteisössä tarvittavat sosiaaliset taidot muovautuvat.

Lasten ajatuksia arvostetaan.

3. VARHAISKASVATUKSEN TOIMINTAKULTTUURI

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu muun muassa

- arvoista ja periaatteista
- työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta
- oppimisympäristöistä ja työtavoista
- yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- johtamisrakenteista ja -käytännöistä
- toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista.

Varhaiskasvatuksessa kaikkien työtapojen tulee tukea lapsen kehitystä ja oppimista. Ne tulee myös pystyä pedagogisesti perustelemaan. Henkilöstön on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapsille, jotka omaksuvat varhaiskasvatusyhteisön arvoja, asenteita ja tapoja.

Toimintakulttuuri vaikuttaa varhaiskasvatuksen laatuun. Sillä on keskeinen merkitys varhaiskasvatuksen toteuttamisessa ja tavoitteiden saavuttamisessa. Varhaiskasvatustyön tavoitteita tukeva toimintakulttuuri luo suotuisat olosuhteet lasten kehitykselle, oppimiselle, osallisuudelle, turvallisuudelle, hyvinvoinnille sekä kestäväälle elämäntavalle.

Henkilökunnan työskentelyn lähtökohtana on **lapsen etu**. Tämän tiedostaminen toiminnan taustalla on perusedellytys jatkuvaan kehittymiseen ja sen arviointiin. Toisia arvostava, koko yhteisöä osallistava ja luottamusta rakentava dialogi kehittämisessä on tärkeää.

Oulaisissa henkilökunnan kesken käydyt säännölliset tiimipalaverit, päiväpalaverit ja/tai iltapalaverit pitävät yllä ammatillista ymmärrystä sekä yhteistä toiminta-ajatusta. Tämä ymmärrys, yhteinen toiminta-ajatus sekä yhteisesti sovitut säännöt luovat turvallisen ilmapiirin. Turvallisessa ilmapiirissä lasten on helppo näyttää erilaisia tunteita ja se on myös sallittua. Henkilökunta auttaa ja ohjaa lapsia tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä.

3.1 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt

Oulaisissa on kaksi kunnallista päiväkotia ja yksi ostopalvelupäiväkoti sekä kunnallisia perhepäivähoitajia. Varhaiskasvatuksessa käytössä olevien sisätilojen lisäksi oppimisympäristönä hyödynnetään luontoa ja ulkoilupaikkoja. Leikkipuistot, piha ja muut ulkoilutilat tarjoavat lapsille kokemuksia ja monipuolisia mahdollisuuksia leikkiin ja tutkimiseen. Tavoitteena varhaiskasvatuksella on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen ympäristö. Tilojen lisäksi oppimisympäristö tarkoittaa myös välineitä ja tarvikkeita, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristöä kehitetään jatkuvasti siten, että asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa tukien lasten tervettä itsetuntoa sekä sosiaalisia ja oppimisen taitoja. Liikenneturvallisuskasvatus on osa Oulaisten varhaiskasvatusta ja sen toteutus tehdään lähiympäristössä eri vuodenaikojä hyödyntäen.

Oppimisympäristöt suunnitellaan tarjoamaan lapsille mieluisia vaihtoehtoja tekemiseen sekä monipuoliseen ja vauhdikkaaseen liikkumiseen. Oppimisympäristöllä pyritään tukemaan lasten luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua sekä sillä pyritään ohjaamaan lasta leikkiin, fyysiseen aktiivisuuteen, tutkimiseen sekä taiteelliseen ilmaisuun ja kokemiseen. Tavoitteena on, että lapsi voi tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan. Myös rauhalliseen oleiluun ja lepoon on mahdollisuus.

3.2 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäminen sitouttaa huoltajat ja henkilöstön luottamukselliseen yhteistyöhön yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Tasa-arvoinen vuorovaikutus ja toisten kunnioitus tukevat kasvatusyhteistyötä. Käytännössä tämä toteutuu tutustumiskäyntien aikana hoidon alkaessa tai hoitopaikan vaihtuessa, varhaiskasvatussuunnitelma-keskusteluissa syksyisin ja keväisin. Kasvatusyhteistyö toteutuu myös Lapset puheeksi –keskusteluissa, haku- ja tuontitilanteissa, säännöllisissä tiedotteissa, vanhempainilloissa sekä yhteisissä tapahtumissa.

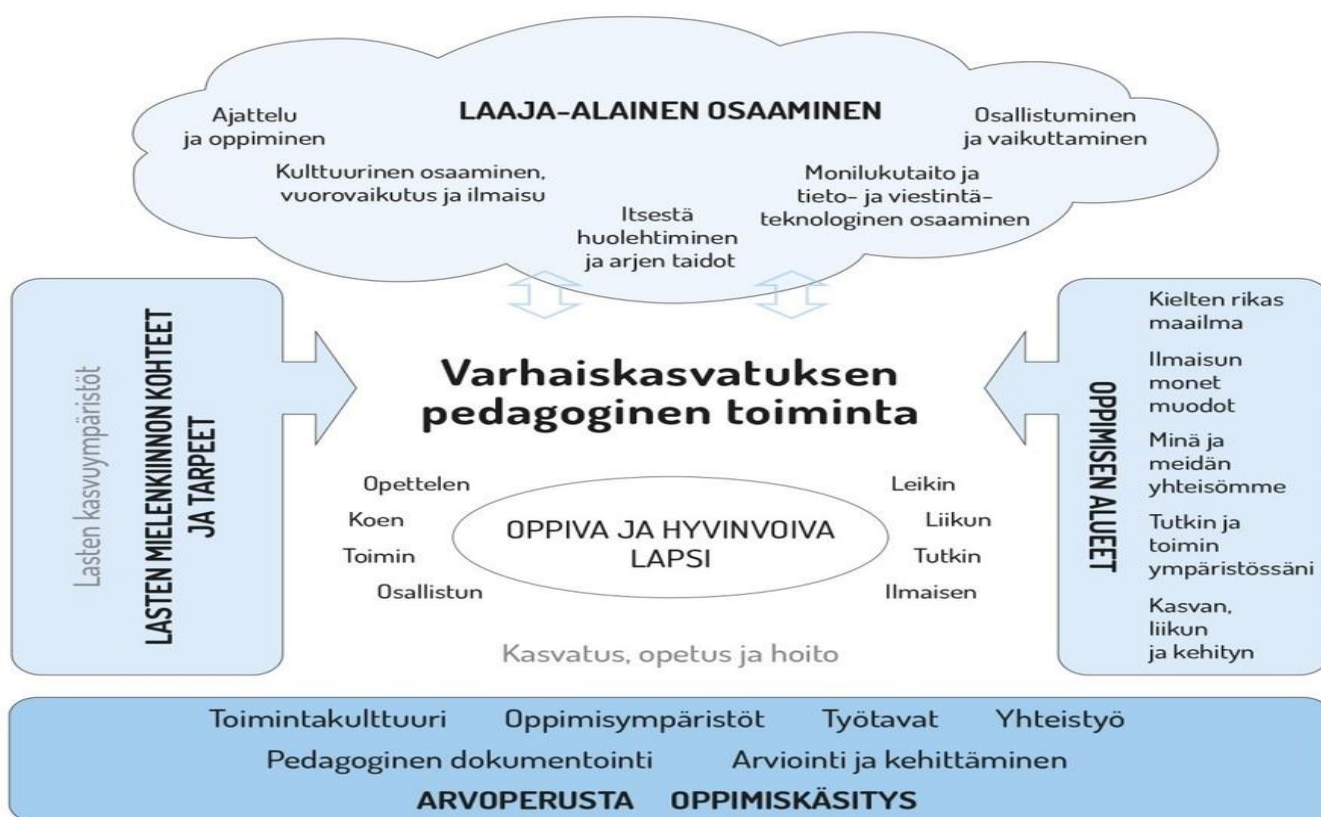
Monialainen yhteistyö

Monialainen yhteistyö varmistaa varhaiskasvatuksen toteuttamisen lasten tarpeita vastaavasti. Yhteistyötä tehdään neuvolan, lastensuojelun sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden kanssa. Tavoitteena on varmistaa lasten tarpeellisen tuen saanti tarvittaessa mm. Lapset puheeksi –keskustelun toisessa vaiheessa sekä erityistä tukea tarvitsevien lasten varhaiskasvatussuunnitelman tekoon. Moniammatillisen verkoston jäsenenä ja sen koollekutsujana toimii erityislastentarhanopettaja.

4. PEDAGOGISEN TOIMINNAN VIITEKEHYS

Toiminta suunnitellaan lasten kiinnostusten kohteiden sekä lasten tarpeiden mukaan. Toiminta voi olla lapsen omaehtoista toimintaa, yhdessä ideoitua tai henkilöstön suunnittelemaa toimintaa. Henkilöstö tarjoaa lapsille monipuolisen oppimisympäristön huomioiden arvot ja oppimiskäsityksen, jonka tavoitteena on oppiva ja hyvinvoiva lapsi.

Pedagoginen toiminta toteutuu lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa. Lasten omaehtoinen, henkilöstön ja lasten yhdessä ideoitu sekä henkilöstön johdolla suunniteltu toiminta täydentävät toisiaan. Lasten leikin ja toiminnan havainnointi sekä lasten kanssa keskustelu auttavat pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Pienryhmätoiminta ja mielekäs oppimisympäristö takaavat jokaiselle lapselle mahdollisuuden edetä oppimisessaan siten, että varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksesta muodostuu lapselle mielekäs jatkumo.

KUVIO 1. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 36)

4.1 Pedagoginen dokumentointi

Pedagogisen dokumentoinnin avulla voidaan seurata lapsen oppimista ja kehitystä sekä mahdollistetaan lapsille suunnatun toiminnan arviointi, suunnittelu ja kehittäminen. Dokumentointi on jatkuva prosessi, jonka tavoitteena on lapsilähtöinen varhaiskasvatus, jossa huomioidaan lapset yksilöinä sekä ymmärretään lasten välisiä suhteita parantaen vuorovaikutuksen laatua. Lasten toimien kirjaamisen ja tallentamiseen käytetään eri apuvälineitä.

Käytössämme ovat vihkot, kasvunkansiot, reissuvihkot ja valokuvat.

4.2 Monipuoliset työtavat

Työtapojen valintaa ohjaavat tavoitteet ja tehtävät sekä lasten ikä, tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Toiminnalliset sekä luovuutta ja osallisuutta edistävät työtavat ovat lapsille luontevia oppimisen tapoja. Tällaisia ovat esimerkiksi lasten omaehtoinen ja ohjattu leikki, tutkiminen, liikkuminen sekä taiteellinen kokeminen ja ilmaisu. Lapsia ohjataan kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja, rohkaistaan kyselemään ja ihmettelemään sekä ratkaisemaan ongelmia.

4.3 Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

Leikki on keskeinen toimintatapa varhaiskasvatuksessa. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia erilaisiin leikkeihin, jotka edistävät lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Leikissä lapsi oppii, mutta lapselle itselleen leikki ei ole tietoisesti oppimisen väline vaan tapa olla ja elää sekä hahmottaa maailmaa. Kokemukset, jotka herättävät lapsissa tunteita, uteliaisuutta ja kiinnostusta, virittävät leikkiin.

Lapselle leikin merkitys syntyy leikistä itsestään. Leikki tuottaa lapsille iloa ja mielihyvää. Leikkiesään lapset ovat aktiivisia toimijoita: he jäsentävät ja tutkivat ympäröivää maailmaa, luovat sosiaalisia suhteita sekä muodostavat merkityksiä kokemuksistaan. Leikissä lapset rakentavat käsitystä itsestään ja muista ihmisistä. Leikkiessään lapset sekä jäljittelevät että luovat uutta ja muuntavat näkemäänsä. Samalla he mallintavat ja testaavat haaveitaan ja toiveitaan. Mielikuvitus mahdollistaa sen, että lapset voivat kokeilla erilaisia rooleja ja ideoita, joita he muuten eivät voisi toteuttaa. Leikkiessään lapset voivat käsitellä itselleen vaikeita kokemuksia. Leikissä on turvallista kokeilla, yrittää ja erehtyä.

Leikissä yhdistyvät keskeiset oppimista edistävät elementit: innostus, yhdessä tekeminen ja omien taitojen haastaminen. Leikki kehittyy ja saa eri muotoja kokemusten karttuessa. Henkilöstön ja lasten sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus luovat perustan ajattelun ja kielen kehitykselle sekä kehittyville leikki-taidoille. Lapset havainnoivat, kokeilevat ja oppivat yhteisön sääntöjä leikissä. Ryh-

mässä leikkiessään lapset oppivat säätelemään tunteitaan ja tahtomistaan sekä huomioimaan toisten ihmisten näkökulmia. Yhteisöllisyys kasvaa leikin kautta ja vahvistaa myönteistä tunneilma-
toa.

Leikki on varhaiskasvatuksen keskeinen työtapana. Pedagogisessa toiminnassa leikin juonen kehittä-
lyssä ja leikkimaailmojen rakentamisessa voidaan yhdistää esimerkiksi draamaa, improvisaatiota
tai satuja. Henkilöstö tiedostaa keskittyneen tutkimisen, spontaanin luovan ilmaisun sekä vauhdik-
kaiden liikunta- ja peuhausleikkien merkityksen lasten hyvinvoinnille ja oppimiselle. Eri tilanteita
voi rikastaa leikinomaisuudella. Lorut, sanaleikit, laulut ja yhteinen hassuttelu vahvistavat myön-
teistä ilmapiiriä, mikä tukee oppimista ja hyvinvointia.

Henkilöstö turvaa leikin edellytykset, ohjaamalla leikkiä sopivalla tavalla ja huolehtimalla, että jokaisella lapsella on mahdollisuus olla osallisena yhteisissä leikeissä omien taitojensa ja valmiuksiensa mukaisesti. Henkilöstö suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti tukee lasten leikin kehittymistä sekä ohjaa sitä joko leikin ulkopuolelta tai olemalla itse mukana leikissä. Henkilöstön fyysinen ja psyykinen läsnäolo tukee lasten välistä vuorovaikutusta ja ehkäisee ristiriitatilanteiden syntymistä.

Henkilöstön havainnoi ja dokumentoi lasten leikkiä. Leikin havainnointi lisää henkilöstön ymmärrystä lasten ajattelusta ja kiinnostuksen kohteista sekä heidän tunteistaan ja kokemuksistaan. Havainnot käytetään leikin ja muun toiminnan suunnittelussa ja ohjaamisessa. Henkilöstöltä edellytetään herkkyyttä ja ammattitaitoa sekä sukupuolisensitiivisyyttä havaita lasten leikkialoitteita ja vastata niihin sopivalla tavalla.

Pitkäkestoiseen leikkiin tarvitaan aikaa, rauhaa ja tilaa sekä sopivia ja lasten saatavilla olevia leikki-
välineitä ja materiaaleja. Oppimisympäristöjen tulee joustaa leikkien mukaan, sillä leikit eivät välttämättä pysy paikallaan niille nimetyissä tiloissa. Kiireetön ilmapiiri ja leikin jatkuvuus kehittävät lasten ajattelua ja kielen kehitystä sekä kehittää leikkitaitoa.

Lasten kulttuurin ja lapsille suunnatun median tunteminen auttaa henkilöstöä ymmärtämään lasten leikkejä. Myös erilaiset pelit ja digitaaliset välineet tarjoavat niihin monenlaisia mahdollisuuksia. Leikkiin kannustavassa oppimisympäristössä myös aikuinen on oppija. Henkilöstö keskustelee leikin merkityksestä ja lasten leikkeihin liittyvistä havainnoista huoltajien kanssa. Tällä tavoin voidaan edistää leikkien jatkumista kotona tai varhaiskasvatuksessa.

Tämän materiaalin lähde on tuntematon. Kuvan idea on saatu tukholmalaisesta päiväkodistä.

4.4 Oppimisen alueet

Monipuolisen ja tavoitteellisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen kehittävät lapsen oppimista ja kehitystä. Henkilöstö mahdollistaa asioiden ja ilmiöiden tarkastelun ja tutkimisen. Lasten osallisuus huomioidaan keskusteluilla, havainnoinnilla ja heidän kuuntelemisella. Näin henkilöstö voi pedagogista toimintaa kehittämällä edistää eri-ikäisten lasten kehitystä ja oppimista.

Lorut, riimit, vitsit ja laululeikit.

4.5 Kielten rikas maailma

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa **kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä kielellisten identiteettien kehittymistä**. Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin. Kielen kehityksen tukeminen kytkeytyy lapsen monilukutaidon kehittymiseen. Lisäksi se on yhteydessä muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvään laaja-alaiseen osaamiseen. Kehittyvät kielelliset taidot avaavat lapsille uusia vaikuttamisen keinoja, mahdollisuuksia osallisuuteen ja aktiiviseen toimijuuteen.

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Sen avulla lapsi ottaa haltuun erilaisia tilanteita ja asioita sekä toimii vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ilmaisee itseään ja hankkii tietoa. Lasten kielellistä kehitystä tukee monipuolinen varhaiskasvatuksen kieliympäristö sekä yhteistyö huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksessa lapsille annetaan kannustavaa ja johdonmukaista palautetta heidän kielenkäyttö- ja vuorovaikutustaidoistaan.

Lapset voivat samaan aikaan omaksua useita eri kieliä, joiden kehittyminen ja käyttäminen voi olla tilanteittain eriytynyttä. Varhaiskasvatuksessa otetaan huomioon, että lapset kasvavat erilaisissa kielellisissä ympäristöissä. Kotien tavat käyttää kieltä ja olla vuorovaikutuksessa vaihtelevat, ja kodeissa voidaan puhua useita kieliä. Kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta tehdään varhaiskasvatuksessa näkyväksi yhteistyössä huoltajien kanssa. Tämä osaltaan tukee lasten kielellisten identiteettien kehittymistä.

Kielen oppimisen kannalta on tärkeää tiedostaa, että saman ikäiset lapset voivat olla eri vaiheissa kielen kehityksen eri osa-alueilla. Kielelliset identiteetit kehittyvät, kun lapsia ohjataan ja tuetaan kielellisten taitojen ja valmiuksien keskeisillä osa-alueilla.

Kuvio 2. Lasten kielen kehityksen keskeiset osa-alueet varhaiskasvatuksessa (varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 40)

Vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta lasten kokemukset kuulluksi tulemisesta ja siitä, että heidän aloitteisiinsa vastataan, ovat tärkeitä. Henkilöstön sensitiivisyys ja reagointi myös lasten non-verbaaleihin viesteihin on keskeistä. Vuorovaikutustaitojen kehittymistä tuetaan kannustamalla lapsia kommunikoimaan toisten lasten ja henkilöstön kanssa.

Kuvat, esineet,
tukiviittomat ja selkeä
puhuminen.

Lasten **kielen ymmärtämisen taitoja** tuetaan runsaan kielellisen mallintamisen avulla. Johdonmukainen toiminnan sanallistaminen ja keskusteleminen tukevat lasten sanavarannon kehittymistä. Eri-laisissa varhaiskasvatuksen tilanteissa käytetään kuvailevaa ja tarkkaa kieltä. Tarvittaessa käytetään kuvia, esineitä ja tukiviittomia.

Lasten **puheen tuottamisen taitojen** kehittymistä seurataan ja ohjataan. Lapsia rohkaistaan puhumaan eri tilanteissa sekä aikuisten että toisten lasten kanssa. Tämä auttaa lapsia käyttämään ja ymmärtämään puhuttua kieltä. Lasten kanssa kiinnitetään vähitellen huomiota myös äänensävyihin ja äänenpainoihin.

Lasten **kielen käyttötaitoja** ohjataan ja kielen käyttöä pohditaan yhdessä lasten kanssa eri tilanteissa. Tavoitteena on tilannetietoisien kielen käytön vahvistuminen. Lasten kanssa harjoitellaan kertomista, selittämistä ja puheen vuorottelua. Lisäksi eläytyminen, huumorin käyttö sekä hyvien tapojen opettelu vahvistavat lasten kielen käyttötaitoja. Tutustuminen erilaisiin teksteihin tukee kielen käyttötaitojen kehittymistä ja auttaa lapsia havaitsemaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroja.

Lasten kielellinen ilmaisu monipuolistuu, kun heidän **kielellinen muistinsa ja sanavarantonsa** laajenee. Henkilöstön tehtävä on tukea tietoisesti tätä kehitystä. Kielellisen muistin kehittymistä tukevat esimerkiksi lorujen ja laululeikkien käyttö. Kielellä leikittely, nimeäminen sekä kuvaavien sanojen käyttäminen edistävät lasten kielellisen muistin ja sanavarannon kehittymistä. Kiireetön keskustelu ja lukeminen sekä tarinoiden kerronta tarjoavat mahdollisuuksia pohtia sanojen ja tekstien merkityksiä ja opetella uusia käsitteitä asiayhteyksissä.

Lähiympäristön eri kielten havainnointi tukee lasten **kielitietoisuuden kehittymistä**. Henkilöstön tehtävänä on herättää ja lisätä lasten kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä sekä vähitellen myös lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielen havainnoinnin ja tutkimisen avulla suunnataan

lasten huomiota sanojen merkityksistä kielen muotoihin ja rakenteisiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänteisiin. Lapsia rohkaistaan kirjoittamaan ja lukemaan leikillisesti.

Varhaiskasvatuksessa käytetään rikkaita ja vaihtelevia tekstejä. Lasten kanssa tutustutaan monipuolisesti lastenkirjallisuuteen. Lapsille kerrotaan tarinoita, ja heitä kannustetaan itse keksimään niitä. Lasten kertomuksia, loruja ja sanallisia viestejä dokumentoidaan. **Monilukutaitoa** tukevassa varhaiskasvatuksessa puheen rinnalla käytetään muun muassa visuaalisia, auditiivisia ja audiovisuaalisia viestejä sekä tekstejä.

Kiireetön keskustelu
ja
lukeminen.

4.6 Ilmaisun monet muodot

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tavoitteellisesti tukea lasten **musiikillisen, kuvallisen** sekä **sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymistä** sekä tutustuttaa heitä eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Lasten ilmaisulle on luonteenomaista kokonaisvaltaisuus ja ilmaisun eri muotojen luova yhdisteleminen. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen edistävät lasten oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvaa sekä valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa. Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja luovat merkityksiä erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Kyky kuvitella ja luoda mielikuvia on keskeistä myös lapsen eettisen ajattelun kehittymiselle. Kulttuuriperintöön, taiteeseen ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osaamista myös monilukutaidon sekä osallistumisen ja vaikuttamisen osa-alueilla.

Kulttuuri on tärkeä osa lapsen identiteettiä. Varhaiskasvatuksessa lapsille tarjotaan mahdollisuuksia nähdä ja kokea monipuolisesti taidetta ja kulttuuria. Taiteeseen ja kulttuuriin liittyvät kokemukset vahvistavat lasten kykyä omaksua, käyttää ja tuottaa kulttuuria. Samalla lapset oppivat ymmärtämään taiteen ja kulttuuriperinnön merkitystä ja arvoa.

Ilmaisun eri muodot tarjoavat lapsille keinoja kokea ja hahmottaa maailmaa heitä puhuttelevalla ja innostavalla tavalla. **Taiteellinen ilmaisu** tarjoaa lapsia motivoivia keinoja havaintojen, tunteiden ja luovan ajattelun näkyväksi tekemiseen. Ilmaisun eri muotoihin tutustutaan moniaistisesti, erilaisia työtapoja, oppimisympäristöjä sekä lähiympäristön kulttuuritarjontaa hyödyntäen. Oppimisympäristöjen esteettisyys, innostavuus, saatavilla olevat monipuoliset välineet, materiaalit sekä riittävä ohjaus ovat merkityksellisiä ilmaisumuotoihin tutustuttaessa.

Taidekasvatus sisältää sekä spontaania että ennalta suunniteltua toimintaa. Ilmaisun ja oppimisen prosesseissa korostuu kokeilu, tutkiminen, tekemisen eri vaiheiden harjoittelu ja niiden dokumentointi. Jokaisen lapsen yksilöllistä ilmaisua tuetaan ja lasten yhteisille luoville prosesseille annetaan riittävästi aikaa ja tilaa. Henkilöstön, lasten ja yhteistyökumppaneiden erityisosaamisen hyödyntäminen rikastuttaa taidekasvatusta.

Laulut, laululeikit,
musiikkiliikunta, soit-
timet ja keho-soitti-
met.

Varhaiskasvatuksen **musiikillisen ilmaisun** tavoitteena on tuottaa lapsille musiikillisiä kokemuksia sekä vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsia ohjataan elämykselliseen kuunteleminen.

seen ja ääniympäristön havainnointiin. Lasten valmiudet hahmottaa musiikkia sekä äänen kestoa, tasoa, sointiväriä ja voimaa kehittyvät leikinomaisen musiikillisen toiminnan kautta. Heidän kanssaan lauletaan, loruillaan, kokeillaan erilaisia soittimia, kuunnellaan musiikkia ja liikutaan musiikin mukaan. Lapset saavat kokemuksia perussykkeestä, sanarytmeistä ja kehosoittamisesta. Lapsia rohkaistaan käyttämään mielikuvitustaan ja ilmaisemaan musiikin herättämiä ajatuksia ja tunteita esimerkiksi kertoen, kuvallisesti ilmaisten tai tanssien. Lapset saavat myös kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä sekä pienimuotoisten musiikkiesitysten harjoitteluprosesseista ja esiintymistilanteiden tuomasta onnistumisen ilosta.

"Koko talon yhteiset lauluhetket on kivoja." 5-vuotias poika

Kuvallisen ilmaisun tavoitteena on kehittää lasten suhdetta kuvataiteeseen, muuhun visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön. Lapsilla on mahdollisuus nauttia kuvien tekemisestä sekä saada esteettisiä elämyksiä ja kokemuksia taiteen äärellä. Lapset harjoittavat kuvallista ajatteluaan, havainnointiaan ja kuvien tulkintaa monipuolisen kuvailmaisun avulla. Kuvan tekemisen taitoja kehitetään moniaistisesti sekä yhteyksiä muihin ilmaisun muotoihin rakentaen. Lapset kokeilevat erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja esimerkiksi maalaamalla, piirtämällä, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tekemiään kuvia, taideteoksia, mediasisältöjä, esineitä sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.

Maalaaminen,
piirtäminen,
rakentaminen, askarte-
lu, valokuvaus
ja
videointi.

"Sinisestä muovailuvahasta saa sinistä kakkua." 3-vuotias tyttö

Suunnittelutaitoja, luovaa ongelmaratkaisua, rakenteiden, materiaalien ja tekniikoiden tuntemusta harjoitellaan **käsityöllisen toiminnan** kuten muovailun, rakentelun, ompelun ja nikkaroinnin avulla. Käsityöllisen toiminnan ja ilmaisun tavoitteena on tarjota lapsille tekemisen, kokemisen ja oivaltamisen iloa sekä nautintoa työskentelystä, jossa oma luovuus ja kädenjälki näkyvät. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia itse kokeilla, tutkia ja yhdistellä erilaisia pehmeitä ja kovia materiaaleja sekä opetella työskentelyssä tarvittavia tekniikoita. Lapset saavat ideoida ja toteuttaa erilaisia teoksia ja esineitä. Lasten käsityöllisessä toiminnassa voidaan tarkastella ja hyödyntää paikallisia käsityöperinteitä.

Draama,
tanssi ja
leikki.

Lapsia rohkaistaan **sanalliseen ja keholliseen ilmaisuun** esimerkiksi draaman, tanssin ja leikin keinoin. Tavoitteena on, että harjoitukset ja leikit tarjoavat lapsille mahdollisuuden monipuoliseen kielelliseen ja keholliseen kokemukseen, ilmaisuun ja viestintään. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työstetään yhdessä. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta, toteutetusta ja arvioidusta luovasta prosessista. Toiminnassa hyödynnetään monipuolisesti esimerkiksi lastenkirjallisuutta, sanataidetta, teatterin eri muotoja, tanssia ja sirkusta.

4.7 Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän aloittaessaan varhaiskasvatuksen kodin ulkopuolella. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Tehtävää lähestytään eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden sekä median näkökulmista. Toiminnassa voidaan käyttää monipuolisesti esimerkiksi satuja, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa, erilaisia mediasisältöjä sekä vierailijoita, vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia. Minä ja meidän yhteisömme -oppimisen alue tukee erityisesti lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista.

Ystävyys,
tunteet,
säännöt,
oikea ja väärä.

Eettisen ajattelun taitojen kehittymistä tuetaan pohtimalla lasten kanssa eri tilanteissa esiintyviä tai lapsia askarruttavia eettisiä kysymyksiä. Teemat voivat liittyä esimerkiksi ystävyyteen, oikean ja väärän erottamiseen, oikeudenmukaisuuteen tai pelon, surun ja ilon aiheisiin. Eettisiä kysymyksiä käsitellään lasten kanssa niin, että he voivat tuntea olonsa turvalliseksi ja hyväksytyksi. Lasten kanssa pohditaan myös ryhmän sääntöjä ja niiden perusteita.

Seurakunnan pyhäkoulu, joulujäsenkirkot.

Varhaiskasvatuksen katsomuskasvatuksessa yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja muut katsomukset. Uskonnottomuutta tarkastellaan muiden katsomusten rinnalla. Tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan sekä tukea lasten kulttuuristen ja katsomuksellisten identiteettien kehittymistä. Lasten kanssa tutustutaan erilaisiin katsomuksiin ja niihin liittyviin perinteisiin. Luontevia tapoja tarkastella katsomuksia ovat esimerkiksi vuodenkiertoon liittyvät juhlat ja tapahtumat sekä päivittäiset tilanteet, kuten puukeutuminen tai ruokailu. Lasten ihmettelylle annetaan tilaa, ja heidän kanssaan pohditaan heitä askarruttavia elämänskysymyksiä.

Katsomuskasvatuksessa tehdään yhteistyötä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen ja kunnioittaen. Katsomuskasvatus tukee muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista.

Lähiyhteisön menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa historiallisiin asioihin sekä hyvän tulevaisuuden rakentamiseen. Lisäksi tarkastellaan lasten kasvuympäristöjen moninaisuutta. Lapsille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Tärkeitä tiedon lähteitä ovat lapset ja heidän henkilöhistoriansa, lähiyhteisön jäsenet, esineistöt ja ympäristöt.

Isovanhempien päivät, retkeily esim. Wanhan Woi-man alueelle Törmänhoviin.

Lisäksi voidaan hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta heidän omasta kulttuuriperinnöstään. Menneeseen aikaan voidaan tutustua esimerkiksi lasten isovanhempien lapsuuden leikkien ja musiikin avulla.

Nykyhetkeä tarkastellaan käsittelemällä lasten kanssa heitä askarruttavia tai kiinnostavia ajankohdaisia asioita. Lasten kanssa tarkastellaan myös lähiyhteisön moninaisuutta sitä kunnioittaen. Tarkastelun kohteena ovat muun muassa ihmisten, sukupuolten ja perheiden moninaisuus. Tavoitteena on kasvattaa lapsia ymmärtämään, että ihmiset ovat erilaisia mutta samanarvoisia.

Esim.
vierailu käynnit
paikallislehden
toimitukseen.

Menneisyyden ja nykyisyyden lisäksi on tärkeää pohtia tulevaisuutta ja sitä, miten voimme vaikuttaa suotuisan tulevaisuuden toteutumiseen. Tulevaisuuden pohdinta voi liittyä esimerkiksi tulevan vuodenajan leikkien tai oman oppimisympäristön suunnitteluun. Lasten kanssa voidaan esimerkiksi rakentaa tulevaisuuden mielikuvitusmaailmoja tai pohtia tulevaa lapsia kiinnostavien ammattien kautta.

Varhaiskasvatuksessa **mediakasvatuksen** tehtävänä on tukea lasten mahdollisuuksia toimia aktiivisesti ja ilmaista itseään yhteisössään. Lasten kanssa tutustutaan eri medioihin ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti turvallisissa ympäristöissä. Lasten elämään liittyvää mediasisältöä ja sen todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla harjoitellaan kehittyvää lähde- ja mediakriittisyyttä. Lapsia ohjataan käyttämään mediaa vastuullisesti ottaen huomioon oma ja toisten hyvinvointi. Mediassa esiintyviä teemoja voidaan käsitellä lasten kanssa esimerkiksi liikunnallisissa leikeissä, piirtämällä tai draaman keinoin.

4.8 Tutkin ja toimin ympäristössäni

Varhaiskasvatuksen tehtävä on antaa lapsille valmiuksia **havainnoida, jäsentää ja ymmärtää** ympäristöään. Lapsia ohjataan tutkimaan ja toimimaan luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Varhaiskasvatus tukee lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä sekä vahvistaa myönteistä suhtautumista matematiikkaan. Varhaiskasvatukseen sisältyy myös ympäristökasvatusta ja teknologiakasvatusta. Oppimisympäristöihin liittyvät omakohtaiset havainnot, kokemukset ja elämykset auttavat lapsia ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita sekä kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Lasten kehittyvä taito nimetä asioita sekä käyttää erilaisia käsitteitä edistää monilukutaitoa.

"Seikkailut on mukavia." 4-vuotias tyttö

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tarjota **oivaltamisen ja oppimisen iloa** matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille. Lapset tutustuvat matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisen ja leikinomaisen toiminnan myötä. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota päivittäisissä tilanteissa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan. Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan. Havaintoja ilmaistaan ja tarkastellaan esimerkiksi kehollisesti tai eri välineiden ja kuvien avulla. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia luokitella, vertailla ja asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Lapsia kannustetaan myös

oppimisympäristöön liittyvien ongelmien löytämisessä, pohtimisessa ja päättelyssä sekä ratkaisujen etsimisessä.

Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti vuorovaikutteisissa tilanteissa, esimerkiksi leikkiä ja lapsia houkuttelevia materiaaleja hyödyntäen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä ja taitojen karttuessa liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukujonotaitoja ja nimeämistä voidaan kehittää esimerkiksi lorujen ja riimien avulla. Lasten kanssa kokeillaan mittaamista ja harjoitellaan sijainti- ja suhdekäsitteitä esimerkiksi liikuntaleikeissä, piirtäen tai eri välineiden avulla.

Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tilan ja tason hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan kappaleita ja muotoja sekä leikkimään niillä. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Aikakäsitettä avataan esimerkiksi vuorokauden- ja vuodenaikojä havainnoimalla.

Ympäristökasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta ja vastuullista toimimista ympäristössä sekä ohjata heitä kohti kestäväää elämäntapaa. Ympäristökasvatus sisältää kolme ulottuvuutta: oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä sekä toimiminen ympäristön puolesta. Lähiluonto sekä rakennettu ympäristö ovat sekä oppimisen kohteita että oppimisympäristöjä.

Retkeilemme ja tutkimme lähiluontoa kunnioittaen sitä.

Luonnossa ja rakennetussa ympäristössä retkeily sekä ympäristön tutkiminen ovat tärkeä osa varhaiskasvatusta. **Myönteisten kokemusten** kautta lapsi oppii nauttimaan luonnosta ja lähiympäristöstä ja hänen ympäristösuhteensa vahvistuu. Luonnon ilmiöitä havainnoidaan eri aistein ja eri vuodenaikoina. Niistä keskustellaan ja niitä tutkitaan. Samalla opetellaan ympäristöön liittyvien käsitteiden käyttöä. Eri kasvi- ja eläinlajien tunnistamisen harjoittelu vahvistaa luonnon tuntemusta. Lasten kanssa opetellaan etsimään tietoa heitä kiinnostavista asioista. Luonto voi olla myös esteettisen kokemisen ja rauhoittumisen paikka.

Lapsia ohjataan kunnioittamaan luontoa, sen kasveja ja eläimiä. Ympäristökasvatuksella edistetään kestäväää elämäntapaa kasvamista sekä siinä tarvittavien taitojen harjoittamista. Näitä käytännön taitoja ovat esimerkiksi roskaamaton retkeily, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden opettelu, ruokailuun liittyvä vastuullisuus, energian säästäminen sekä jätteiden vähentäminen esimerkiksi kierrätyksen, tavaroiden korjaamisen ja uudelleen käytön avulla. Samalla lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota tekojen vaikutuksiin.

Teknologiakasvatuksen tavoitteena on kannustaa lapsia tutustumaan tutkivaan ja kokeilevaan työtapaan. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa ja keksimään omia luovia

ratkaisuja. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä, etsimään niihin yhdessä vastauksia ja tekemään päätelmiä.

Lasten kanssa havainnoidaan arjessa esiintyviä teknisiä ratkaisuja ja tutustutaan tietoteknologiaan laitteisiin sekä niiden toimintaan. Erityistä huomiota kiinnitetään koneiden ja laitteiden turvalliseen käyttöön. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia toteuttaa omia ideoitaan esimerkiksi rakennellen eri materiaaleista sekä kokeilla eri laitteiden toimintaa. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Pulmia ratkotaan ja onnistumisista iloitaan yhdessä. Tavoite on, että lasten omakohtaisten kokemusten myötä herää ymmärrys siitä, että teknologia on ihmisen toiminnan aikaansaamaa. Toiminnassa voidaan hyödyntää lähiympäristön teknologisia ratkaisuja, esimerkiksi leluja ja tutkia niiden toimintaperiaatteita.

4.9 Kasvan, liikun ja kehityn

Kasvan, liikun ja kehityn -oppimisen alueeseen sisältyy **liikkumiseen, ruokakasvatukseen, terveyteen ja turvallisuuteen** liittyviä tavoitteita. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on luoda pohja lasten terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä fyysistä aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle yhdessä huoltajien kanssa. Tämä oppimisen alue tukee erityisesti itsestä huolehtimiseen ja arjen taitoihin liittyvää laaja-alaista osaamista.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on innostaa lapsia liikkumaan monipuolisesti sekä kokemaan liikunnan iloa. Lapsia kannustetaan ulkoiluun ja liikunnallisiin leikkeihin kaikkina vuodenaikoina. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on riittävästi mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikuntaan sekä sisällä että ulkona. **Liikuntakasvatuksen** tulee olla säännöllistä, ja lapsilähtöistä, monipuolista ja tavoitteellista. Riittävä fyysinen aktiivisuus on tärkeää lapsen terveille kasvuille, kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Fyysisellä aktiivisuudella tarkoitetaan erilaisia ja kuormittavuudeltaan eritasoisia liikunnan tapoja, kuten leikkimistä sisällä ja ulkona, retkeilyä sekä ohjattuja liikuntatuokioita. Ryhmässä liikkuminen kehittää lasten sosiaalisia taitoja, kuten vuorovaikutus- ja itsesäätelytaitoja. Fyysisen aktiivisuuden tulee olla luonteva osa lapsen päivää. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia innostetaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa sisätiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on kehittää lasten kehontuntemusta ja -hallintaa sekä motorisia perustaitoja, kuten tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja. Liikkumisessa hyödynnetään eri aisteja sekä erilaisista materiaaleista valmistettuja, liikkumaan innostavia välineitä. Lasten liikkumisen tulee vaihdella luontevasti kestoltaan, intensiteetiltään ja nopeudeltaan. Lasten tulee saada kokemuksia yksin, parin ja ryhmän kanssa liikkumisesta. Varhaiskasvatuksessa lapset saavat kokemuksia erilaisista liikuntaleikeistä, kuten perinteisistä pihaleikeistä sekä satu- tai musiikkiliikunnasta. Eri vuodenaikojat tulee hyödyntää siten, että lapset saavat mahdollisuuksia opetella kullekin vuodenaikalle tyypillisiä tapoja ulkoilla.

Säännöllisellä ja ohjatulla liikunnalla on tärkeä merkitys lasten kokonaisvaltaiselle kehitykselle ja motoriselle oppimiselle. Tämän vuoksi lasten motoristen taitojen suunnitelmallinen havainnointi on tärkeää. Henkilöstön tulee suunnitella päivän rakenne, sisä- ja ulkoympäristö sekä toiminnan sisällöt niin, että lapset voivat monipuolisesti nauttia liikkumisesta eri tilanteissa. Liikuntavälineiden

tulee olla lasten käytettävissä myös omaehtoisen liikunnan ja leikin aikana. Varhaiskasvatuksessa huomioidaan liikuntavälineiden turvallisuus.

Käytämme hyödyksemme uima-, jää- ja liikuntahalleja. Hyödynnämme myös muita liikuntapaikkoja.

Ruokakasvatuksen tavoitteena on edistää myönteistä suhtautumista ruokaan ja syömiseen sekä tukea monipuolisia ja terveellisiä ruokatottumuksia. Lapsia ohjataan omatoimiseen ruokailuun ja monipuoliseen, riittävään syömiseen. Päivittäiset ateriahetket järjestetään kiireettömässä ilmapiirissä opetellen ruokarauhaa ja hyviä pöytätapoja sekä yhdessä syömiseen kulttuuria. Tutkimalla eri aistien avulla tutustutaan ruokiin, niiden alkuperään, ulkonäköön, koostumukseen ja makuominaisuuksiin. Ruoasta keskusteleminen, tarinat ja laulut edistävät lasten ruokasanaston kehittymistä.

*"Mää en tykkää muusta ku ranskalaisista, makkarasta ja makaroonilaatikosta."
6-vuotias poika*

Varhaiskasvatuksessa pohditaan yhdessä lasten kanssa **terveyteen ja turvallisuuteen** liittyviä asioita. Lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään sekä henkilökohtaisesta hygieniastaan tuetaan. Lasten kanssa keskustellaan liikkumisen, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkityksestä hyvinvoinnille ja terveydelle. Lasten kanssa opetellaan turvallisuuteen liittyviä asioita päivittäisissä tilanteissa. Näitä voivat olla muun muassa pukeutumis-, ruokailu-, leikki- sekä ulkoilutilanteet. Varhaiskasvatuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumista ja turvalliseen liikkumiseen liittyviä sääntöjä ja tapoja. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hakea apua sekä toimia turvallisesti erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä.

5. TUEN JÄRJESTÄMISTÄ OHJAAVAT PERIAATTEET

Lasten ongelmien syntyä ehkäistään pyrkimällä tarjoamaan riittävän aikaista tukea lapsen kehitykseen, oppimiseen ja hyvinvointiin. Lasten vahvuudet huomioidaan, joten kehityksen ja oppimisen tuki rakentuu **lasten yksilöllisistä** ratkaisuista. Tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa tehdään yhteistyötä lapsen, huoltajan, lastentarhanopettajan sekä tarvittaessa muun moniammatillisen henkilöstön kanssa.

5.1 Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki

Varhaiskasvatuksessa lapsen kehitystä ja oppimista tuetaan lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen aikana sekä lapsen aloittaessa esiopetuksen. Oulaisissa siirrytään **kolmiportaisen tuen malliin**, jolloin tuen tasot jaetaan yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen. Kolmiportaisen tuen malli luo johdonmukaisen jatkumon peruskoulun kanssa. Kolmiportaisen tuen malli liitetään osaksi varhaiskasvatussuunnitelmaa.

Kehityksen ja oppimisen tuki on osa laadukasta varhaiskasvatuksen toimintaa ja kuuluu kaikille sitä tarvitseville lapsille. Varhaiskasvatuksessa tunnistetaan lapsen tuen tarve ja järjestetään tarkoituksenmukaista tukea tarpeen ilmettyä. Riittävän aikaisella ja oikein kohdennetulla tuella voidaan edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Samalla voidaan ehkäistä lapsen ongelmien syntymistä, kasvamista ja monimuotoistumista.

Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki järjestetään osana varhaiskasvatuksen päivittäistä toimintaa. Tuki annetaan ensisijaisesti erilaisin joustavin järjestelyin lapsen omassa päiväkotiryhmässä. Tukea voidaan antaa myös muussa varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muussa varhaiskasvatuksessa voidaan käyttää erityislastentarhanopettajan konsultaatiota lapsen tuen järjestämisessä. Yhteistyössä huoltajien kanssa voidaan myös sopia, että lapsi siirtyy päiväkotiin säännölliseen varhaiskasvatukseen saadakseen tarvitsemaansa tukea.

5.2 Yhdessä lapsen tukena

Varhaiskasvatus järjestetään yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu erityisesti, kun lapsella on tuen tarvetta. Lapsi voi saada tukea myös muiden lapsia ja perheitä koskevien palvelujen kautta, kuten lastenneuvolasta, perheneuvolasta tai vammaispalveluista. On tärkeää, että paikalliset lasten ja perheiden palvelut muodostavat tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden lapsen tuen järjestämisessä.

Huoltajaan ollaan yhteydessä heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen haasteita tai henkilöstöllä herää huoli lapsen hyvinvoinnista. Huoltajalle annetaan tietoa lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Huoltajan kanssa keskustellaan tuen saamisen mahdollisuudesta ja tuen keskeisistä periaatteista. Hänen kanssaan sovitaan lapselle annettavasta tuesta ja tuen toteuttamisen muodoista. Lapsi osallistuu yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitysvaiheeseensa sopivalla tavalla.

Lapsen tuen tavoitteet voidaan saavuttaa parhaiten silloin, kun kaikki osapuolet osallistuvat yhteistyöhön. Monialainen yhteistyö toteutetaan ensisijaisesti huoltajan suostumuksella. Yhteistyötä tehtäessä tulee noudattaa tietojen antoa ja salassapitoa koskevia säännöksiä. Varhaiskasvatuksessa lapsi saa tarvitsemaansa kehityksen ja oppimisen tukea etunsa mukaisesti, vaikka huoltajat eivät sitoutuisikaan yhteistyöhön.

Erytisen tuen piirissä olevat lapset voivat tarvita pidennettyä oppivelvollisuutta. Päätös pidennetyn oppivelvollisuuden aloittamisesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden toteuttamiseen liittyvistä seikoista. Pidennettyyn oppivelvollisuuteen liittyvistä päätöksistä ja toteuttamisen vaihtoehtoista määrätään Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa.

5.3 Lasta ajatellen

Tuen järjestämisen lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet sekä oppimiseen ja kehitykseen liittyvät tarpeet. Kehityksen ja oppimisen tuki rakentuu lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamisesta sekä yhteisöllisistä ja oppimisympäristöihin liittyvistä ratkaisuista.

Varhaiskasvatuksessa lapselle voidaan antaa tukea monin tavoin. Varhaiskasvatuksen työtapoja ja oppimisympäristöjä muunnellaan lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan. Tuki voi sisältää pedagogisia, rakenteellisia ja hyvinvointia tukevia muita järjestelyjä. Pedagogisia järjestelyjä ovat esimerkiksi erityislastentarhanopettajan konsultoiva tai jaksottainen tuki, lapsikohtainen ohjaaminen, tulkitsemis- ja avustamispalvelut sekä erityisten apuvälineiden sekä tieto- ja viestintäteknologian käyttö. Lapsen tukeen voi myös kuulua viittomien ja kuvien käyttö tai muu kielen ja kommunikoinnin tukeminen. Rakenteellisia järjestelyjä ovat muun muassa ryhmän lapsimäärän pienentäminen sekä henkilöstön mitoittamiseen tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut. Hyvinvointia tukevia muita järjestelyjä ovat esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden antama ohjaus ja konsultaatio.

Kun tuen tarve johtuu lapsen vaikeasta vammasta, sairaudesta, kehityksen viivästyästä tai sosioemotionaaliseen kehitykseen liittyvästä tuen tarpeesta, tarvitsee lapsi yleensä kokoaikaista, jatkuvaa ja yksilöllistä tukea. Tällöin lapsella on usealla kehityksen osa-alueella haasteita tai jollakin alueella erittäin suuri tuen tarve. Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki vertaisryhmässä edellyttää suunnitelmallisuutta, erityisosaamista sekä mahdollisesti erilaisia järjestelyjä tai apuvälineitä. Lapsi tarvitsee apua ryhmässä toimimiseen, toiminnallista eriyttämistä sekä aikaa perustaitojen harjoitteluun. Tällöin tuki voi edellyttää henkilöstön erityispedagogisen tai sairaanhoidollisen osaamisen vahvistamista tai monialaista yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa.

Havainnointi ja erilaisten kartoitusten tekeminen auttavat henkilökuntaa tunnistamaan lapsen mahdollisia tuen tarpeita ajoissa. Oulaisissa tehdään varhaiskasvatuksessa kielen kehityksen kartoituksia tarpeen mukaan (Kettu-testi 3-vuotiaille sekä sananlöytämistä 5-6-vuotiaille). Esikouluikäisten kanssa tehdään matematiikan ja äidinkielen kartoituksia syksyllä, talvella ja keväällä. (Lukimat, Mavalka)

Kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukeminen edellyttää jatkuvaa havainnointia, dokumentointia ja arviointia lapsen tuen tarpeista ja toimenpiteiden vaikutuksista ja riittävydestä. Ensimmäiseksi tarkastellaan käytössä olevia toimintatapoja ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta lapselle. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa lapselle paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja. Arvioinnin ja sen pohjalta tapahtuvan tuen suunnittelun on hyvä perustua riittävän monialaiseen asiantuntemukseen.

5.4 Lapsen oma suunnitelma

Lapsen tarvitsema tuki kirjataan päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Siihen kirjataan lapsen kehityksen ja oppimisen tukeen liittyvät vastuut ja työnjako, tukitoimenpiteet sekä niiden toteuttamistapa ja arviointi.

Kolmiportaisen tuen mallin mukaisesti otetaan käyttöön tuen portaiden väliarvioinnit, pedagoginen arvio ja pedagoginen selvitys. Näiden avulla voimme arvioida tuen riittävyttä ja tarvittaessa lisätä tai vähentää tuen määrää. Lapselle tehdään tuen tarpeesta riippuen tehostetun tai erityisen tuen päätös, jolloin lapsen tarvitsema tuki, tuen muodot ja niiden toteuttaminen kirjataan joko tehostetun tuen suunnitelmaan tai HOJKS:iin. (henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma) Tuen kaikissa portaissa arviointi ja päätökset tehdään moniammatillisessa työryhmässä yhdessä vanhempien kanssa. Kolmiportaisen tuen malli ohjeistaa henkilökuntaa jokaisessa portaassa vaiheessa. Esikouluryhmissä tuen suunnitelmat kirjataan Wilma -ohjelmaa.

Tuen toteutumista arvioidaan ja suunnitelma tarkistetaan vähintään kerran vuodessa. Annetun tuen vaikuttavuutta tulee arvioida säännöllisesti, ja suunnitelmaa tulee muuttaa tarpeen mukaan. Toiminnan tavoitteiden saavuttaminen tulee kirjata ja tavoitteita muuttaa uutta tarvetta vastaksi. Suunnitelmasta tulee ilmetä, jos tuen tarve ja toimenpiteet ovat päättyneet. Tuen tarve arvioidaan aina lapsen aloittaessa esiopetuksen ja kouluvuoden lähestyessä. Esiopetukseen osallistuvan lapsen kasvun ja oppimisen tuesta määrätään esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa.

Oulaisissa pyrimme siirtämään tietoa tehokkaasti eri nivelvaiheissa. Siirtopalaverit pidetään siirryttäessä varhaiskasvatusryhmästä sekä esikouluryhmästä siirryttäessä ensimmäiselle luokalle. Jos lapsella on tuen tarvetta, pyrimme järjestämään yksilökohtaisia siirtopalavereita jolloin tieto siirtyisi mahdollisimman hyvin uuteen oppimisympäristöön. Yksilökohtaisiin siirtopalavereihin voi osallistua kaikki lapsen kasvuun ja kehitykseen osallistuvat tahot, esim. terapeutit, kuntoutusohjaajat jne.

5.5 Yhteistyö lapsen, huoltajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana

Keskustelut, perhetyö, lastensuojelu, sekä vammaispalvelu. Lapset puheeksi -menetelmä.
Turvallisten ihmissuhteiden säilyminen.

6. TOIMINNAN ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

Varhaiskasvatuksen toiminnan arvioinnin tarkoituksena on tukea varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelmien toteuttamista sekä varhaiskasvatuksen kehittämistä. Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Varhaiskasvatuksen toiminnan arvioinnin tulee olla oma-aloitteista, suunnitelmallista ja säännöllistä. Arvioinnin avulla edistetään varhaiskasvatuksen laatua, tunnistetaan toiminnan vahvuuksia ja nostetaan esiin kehittämistarpeita ja kehitetään toimintaa.

Keväisin päiväkodit tekevät kirjallisen asiakastyytyväisyyskyselyn asiakasperheilleen. Kyselyn tuloksesta tehdään koonti, josta tieto saatetaan asiakasperheiden tietoisuuteen sekä varhaiskasvatus-toimistoon. Näin saadaan ajankohtaista tietoa varhaiskasvatuksen laadusta ja sen toteutuksesta. Tulosten perusteella toimintaa voidaan kehittää seuraavalle toimintakaudelle.

Varhaiskasvatuksessa oleville lapsille tehdään myös keväisin tyytyväisyyskysely ”hymiöiden” avulla. Lasten kiinnostusten kohteet sekä mielipiteet tulevat tietoisuuteen ja niitä voidaan hyödyntää toiminnassa.

Esimies käy henkilökunnan kanssa vuosittain kehityskeskustelut. Kiireettömässä ilmapiirissä jokaisella on mahdollisuus tuoda esille ajatuksiaan ja arvioida omaa työtään.

Oulaisten varhaiskasvatussuunnitelmaa ja sen toteutumista arvioi vuosittain vaihtuva työryhmä. Työryhmän kutsuu koolle joko varhaiskasvatusjohtaja tai varhaiskasvatusohjaaja. Työryhmä arvioi ja kehittää Oulaisten varhaiskasvatussuunnitelmaa, joka toimii koko varhaiskasvatusta ohjaavana asiakirjana.

” On vain kaksi kestäväää perintöä, jotka kannattaa antaa lapsilleen: juuret ja siivet.”

- Hodding Garter-

Lähteet:

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010)

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)

Lastensuojelulaki (1292/2013)

Perusopetuslaki (628/1998)

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)

Suomen perustuslaki (731/1999)

Varhaiskasvatuslaki (580/2015)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014)